

De Rat · IJlst
HOUTZAAGMOLEN

Bestuursverslag en plannen 2018-2024

Begin 2018 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân, eigenaar van Houtzaagmolen De Rat, een werving georganiseerd voor een geheel nieuw bestuur voor de stichting die de molen sinds 1977 beheert. Dit in samenspraak met de op de molen werkzame molenaar en vrijwilligers. In april 2018 trad het nieuwe bestuur aan, geselecteerd uit 15 kandidaten.

Prioriteit in 2018 voor het nieuwe bestuur was het opbouwen van een nauwe relatie met de molenaar en de vrijwilligers. Dit vanuit de overtuiging dat zij het zijn die zorg dragen voor de toekomst van de molen en het houtzaagambacht, samen met het bestuur. De relatie werd opgebouwd door middel van vele gesprekken, overlegvergaderingen en informeel samenzijn, inclusief, in 2019, een dagtocht naar Texel.

Enkele vrijwilligers hebben in 2018-19 om uiteenlopende redenen afscheid genomen van hun werk op de molen.

Begin 2021 is het team vrijwilligers 16 mannen en 1 vrouw sterk, daarvan zijn er vijf korter dan drie jaar actief op de molen. Er zijn 6 in opleiding tot molenaar, waaronder de enige dame in het gezelschap. Zes vrijwilligers hebben de molenaarsopleiding al afgerond.

Voor merendeel bestaat het team uit vervroegd uitgetreden of gepensioneerde personen. Zes van hen zijn jonger, waarvan de jongste een dertiger is.

Dankzij hun inzet konden grote aantallen bezoekers het zagen in de molen in werking zien, en kregen daarbij uitleg: 8500 in 2018; 6700 in 2019 en 4400 in 2020. De verkoop van het hout dat de vrijwilligers gezaagd hebben, droeg in hoge mate bij aan de inkomsten van de molen.

Met een zekere regelmaat melden zich nieuwe belangstellenden om molenvrijwilliger te worden. In sommige gevallen ook om hierbij de volledige, tweejaars opleiding tot molenaar te volgen.

De door de coronamaatregelen opgelegde beperkingen hebben de molen in 2020 gelukkig niet doen stilstaan. Met de nodige zorgvuldigheid hebben toch meer dan vierduizend belangstellenden de molen kunnen bezoeken.

Een ander belangrijk aandachtspunt voor het bestuur was vanaf het begin de relatie met de eigenaar van molen De Rat. Bij de gemeentelijke samenvoeging in 2011 heeft Súdwest-Fryslân het eigendom van de molen overgenomen van de gemeente Wymbritseradiel. De stichting Houtzaagmolen De Rat werd gezien als exploitant/huurder, inclusief een jaarlijkse huurbetaling. Van haar kant zorgde de gemeente voor een molenaar, én voor een vast, forfaitair bedrag voor het onderhoud aan de molen.

Het nieuwe bestuur achtte deze verhouding tot de eigenaar minder geschikt om aan de toekomst van molen en ambacht te kunnen werken. Meteen in 2018 werd overleg met de gemeente gestart, dat als resultaat had dat in 2019 een Samenwerkingsovereenkomst getekend werd, waarin gemeente en stichting zich als gelijkwaardige partners beschouwen in hun verantwoordelijkheid voor molen en ambacht. Met als belangrijk kenmerk dat de

stichting de zorg draagt voor de molen, en de gemeente daarvoor toereikende financiële middelen levert.

Dit laatste bleek van groot belang, omdat uit een onderzoek dat het bestuur in 2018 liet uitvoeren bleek dat de molen aan ernstig achterstallig onderhoud leed. Op basis van dit onderzoek is een herstelplan 2018-2030 opgesteld, dat door de gemeente in zijn geheel gefinancierd wordt. De organisatie en supervisie over het herstelplan is geheel in handen van de stichting.

Toen de molenaar, die in dienst is van de gemeente, eind 2018 aankondigde gebruik te gaan maken van een regeling voor deeltijdpensioen, heeft de gemeente de stichting in staat gesteld om voor de weggevallen arbeidsuren een vervanger aan te trekken. Dit doet de gemeente door middel van een vergoeding die per kwartaal uitbetaald wordt.

Plannen

Houtzaagmolen De Rat is belangrijk voor de toekomst van het ambacht, én voor de toeristische aantrekkelijkheid van IJlst en omgeving. Beide zijn een publiek belang, dat met veel vrijwilligerswerk en veel overheidsgeld behartigd wordt. Maar deze behartiging is niet vanzelfsprekend: zij vereist permanente aandacht.

Het aantrekken van nieuwe vrijwilligers is bijna een continu proces. Ondanks een gering verloop is het noodzakelijk dat het team op sterkte blijft, zowel numeriek als kwalitatief. De Rat verwelkomt iedereen (m & v) die geïnteresseerd is in het werken met hout en belangstelling heeft voor het ambacht van molenaar en andere molengerelateerde ambachten als houtbewerking, het maken van molenzeilen en smeden. Heel specifiek gaat het daarbij om jongeren én de groep 30+. De praktijk leert dat specifieke acties waarbij de molen in het nieuws is vaak enkele nieuwe vrijwilligers opleveren.

Voor de toeristische aantrekkelijkheid is het van belang dat veel mensen de molen willen bezoeken wanneer zij draait. En dat moet in het zomerseizoen zo veel mogelijk zijn. Tot nu toe lukt dat goed. Maar er kan meer, en hiervoor wil De Rat nauw gaan samenwerken met andere organisaties die in IJlst werkzaam zijn op het gebied van cultureel erfgoed en toeristische gastvrijheid.

Een activiteit waar voor de komende jaren aan gedacht wordt, is het ambachtelijk bouwen aan een houten boot, op het molenterrein, met windgezaagd hout. Als gezamenlijk project met mensen en organisaties die de IJlster historie van het bouwen van houten schepen willen doen herleven. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat jongeren in het houtvak hierbij betrokken worden, voor wie het als werkervaringsplek dient. Er zijn al contacten met een erkend leerbedrijf dat grote ervaring heeft in het nabouwen van klassieke houten schepen met medewerking van jongeren. Ook zijn er contacten met houtvakopleidingen in de regio.

Permanente activiteiten voor de komende jaren zijn het zagen van hout en het verkopen ervan (al dan niet op bestelling), het ontvangen van bezoekers (met inachtneming van de corona-maatregelen), en het doen uitvoeren van het groot-onderhoudsplan.

Februari 2021

Bestuur stichting Houtzaagmolen De Rat